

Екстремальна обученість працівника повинна включати:

- знання головних рис можливих екстремальних ситуацій, виникаючих труднощів та способів їхнього подолання;
- наявність вмінь та навичок застосування зброї, спеціальних засобів та бойових прийомів;
- володіння навичками групових дій вирішення задач в екстремальних умовах;
- наявність навичок забезпечення особистої безпеки;
- володіння технічними вміннями застосування психологічних прийомів.

Морально-психологічна підготовка до дій в екстремальних умовах – це окремий компонент загальної морально-психологічної підготовки, що забезпечує високоморальну поведінку працівника при зіткненні із різними труднощами служби та складається з:

- вірності професійному обов'язку за будь-яких обставин в екстремальній ситуації;
- вірності товариському обов'язку при виконанні дій в складі групи;
- вміння та навичок мобілізування сил і можливостей; керування поведінкою у ситуаціях підвищеного ризику.

Екстремальна розвиненість характеризується високим рівнем розвитку якостей, що забезпечують успішність дій:

- вольові якості (цілеспрямованість, мужність, сміливість, відповідальність, рішучість та ін.);
- професійно-психологічна стійкість;
- пізнавальні якості (спостережливість, швидкість мислення, кмітливість та ін.);
- фізичні якості (сила, швидкість, витримка, спритність та ін.).

Психологічна реабілітація, після виходу із екстремальної ситуації

- психодіагностика психічних станів працівників, які повернулися після участі у виконанні професійних задач в екстремальних умовах;
- відновлення нормального психічного стану;
- повернення до виконання постійних службових обов'язків та звичайного стану життя;
- відновлення та підвищення морально-психологічного стану;
- формування готовності до вирішення нових професійних завдань.

Таким чином, здійснення кваліфікованої підготовки правоохоронців до вирішення різноманітних екстремальних ситуацій повинно стати одним із напрямків формування професіоналів-правоохоронців.

Список бібліографічних посилань

1. Столяренко А. М. Экстремальная психопедагогика. М., 2002. 235 с.
2. Котенев И. О. Постстрессовые состояния как управленческая проблема в коллективах с повышенной степенью профессионального риска. *Мир психологии*. 1998. № 2. С. 57–62.

Одержано 03.03.2017

Проанализированы составляющие экстремальной подготовки правоохранителя-профессионала и определена целесообразность ее внедрения в период обучения в вузе.

Ключевые слова: правоохранители, экстремальная подготовка.

УДК 159.9:378.635.5(477)

Наріне Аргентівна МІКАІЛОВА,

слухач магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Ірина Володимирівна ЛАМАШ,**

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЯК РЕСУРС ЖИТТЄСТІЙКОСТІ КУРСАНТІВ З РІЗНИМ ДОСВІДОМ ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовано взаємозв'язки компонентів життєстійкості та саморегуляції курсантів з різним досвідом військової діяльності. Досліджено специфіку життєстійкості та саморегуляції.

Ключові слова: життєстійкість, курсанти, саморегуляція.

У сучасній психології проблема екстремальних життєвих ситуацій, розробляється багатьма авторами, які базуються на таких поняттях як копінг-стратегії, стратегії опанування стресом, посттравматичні стресові розлади, тощо. Реалії сучасного політичного життя свідчать про наявність зниження загального відчуття безпеки та захищеності людини. Все більш звичними стають ситуації загрози для життя, що пов'язано з терористичними загрозами, локальними війнами, техногенними та екологічними катастрофами. Особливо ця проблема стосується військовослужбовців, професійна діяльність яких в своїй основі містить роботу в екстремальних умовах, коли відчувається велика відповідальність за інших людей та є ризик для життя. І тому сучасна психологічна наука проявляє підвищений інтерес до вивчення феномена життєстійкості, в підтримці психологічного здоров'я людини [1].

Життєстійкість особистості – це вміння ефективно існувати всупереч життєвим перешкодам та труднощам. Це здатність людини зберігати баланс між пристосуванням до нових вимог. Життєстійкість представляє собою своєрідну базу, що допомагає переробляти стресові впливи і трансформувати негативні враження в нові можливості. Даний феномен привернув увагу багатьох дослідників, в тому числі і іменитого вітчизняного психолога Д. О. Леонтьєва. Поняття «hardiness» він переклав на російську мову як життєстійкість [2].

Феномен саморегуляції відкриває нові можливості для розуміння та пояснення загальних закономірностей побудови та реалізації людиною власної довільної активності, продуктивності прийняття нею життєвих рішень, успішності її поведінки в цілому. Інтерес до проблеми вивчення особливостей стильової саморегуляції у військовослужбовців з різним рівнем життєстійкості обумовлений тим, що життєдіяльність військових частин відрізняється насиченістю повсякденних буднів і динамічними процесами, пов'язаними з несенням бойового чергування, гарнізонної, вартової і внутрішньої служби, яке потребує виключно високої напруги фізичних і психічних сил особистості. Характер військової служби «диктує» необхідність регулювання військовослужбовцями власної поведінки, що дозволить їм швидше і безболісніше впоратися з труднощами професійної діяльності [3]. Характерною рисою сучасних досліджень саморегуляції є те, що в них велика увага приділяється особистісним властивостям як передумовам продуктивних аспектів діяльності [3, с. 67–71].

Саморегуляція як один з основних її критеріїв життєстійкості часто проявляється через показник стресостійкості, а також рівня суб'єктивного контролю, здатності виходити із складних ситуацій. І таким чином, саморегуляція додає віри у здатним бути успішним у певному виді діяльності, що, у свою чергу, розвиває життєстійкість, здатність до пошуку конструктивних шляхів саморозвитку, що сприяє адаптації до складних життєвих умов [4].

Мета дослідження – виявити взаємозв'язки компонентів життєстійкості та складових особистісної саморегуляції у курсантів з досвідом та без досвіду військової діяльності.

Вибірку склали 20 курсантів, які пройшли службу в армії та 20 курсантів, які вступили до ВНЗ після закінчення середньої школи. У дослідженні було використано тест життєстійкості є адаптацію опитувальника HardinessSurvey, розробленого американським психологом Сальваторе Мадді та методика «Стильові особливості саморегуляції поведінки (ССП-98)», розроблена В.І. Моросановою. Для математико-статистичної обробки результати були проаналізовані за допомогою порівняння середніх значень по t-критерію Стьюдента. Показники у першій та у другій групі склали відповідно: за шкалою «Залученість» – $42,05 \pm 1,96$ та $40,05 \pm 2,34$ ($t=0,66$); за шкалою «Контроль» – $39,10 \pm 1,56$ та $35,90 \pm 2,23$ ($t=1,18$); за шкалою «Прийняття ризику» – $18,40 \pm 0,99$ та $16,65 \pm 1,30$ ($t=1,07$); за шкалою «Життєстійкість» – $99,50 \pm 4,00$ та $92,60 \pm 5,50$ ($t=1,01$). Математико-статистичний аналіз не виявив статистично значущих відмінностей між групами.

Отже, курсанти з різним досвідом військової діяльності визначається нормативний рівень життєстійкості, що в свою чергу дає їм спроможність витримувати стресові навантаження, зберігаючи внутрішнє збалансування при необхідності вибудовувати особистісні смисли і життєві цілі в умовах обмежених ресурсів, в екстремальних ситуаціях.

Список бібліографічних посилань

1. Балабанова К. В. Феномен життєстійкості в професійній діяльності осіб ризиконебезпечних професій. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2016. № 53. С. 5–10.
2. Євтушенко Є. А. Життєстійкість особистості як психологічний феномен. *Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки і психології*. 2016. № 1 (58). С. 72–77.
3. Татьянченко Н. П. Изучение особенностей стилевой саморегуляции у военнослужащих с разным уровнем жизнестойкости. *Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии*. 2013. № 29. С. 66–76.
4. Євдокімова О. О. Саморегуляція як критерій життєстійкості курсантів // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки в діяльності вищих навчальних закладів МВС України: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 16 квіт. 2015 р.)/МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 13–16.

Одержано 25.02.2017

Проанализированы взаимосвязи компонентов жизнестойкости и саморегуляции курсантов с различным опытом военной деятельности. Исследована специфика жизнестойкости и саморегуляции.

Ключевые слова: жизнестойкость, саморегуляция.

УДК [159.9:351.74](477)(043.3)

Яна Сергіївна ПОСОХОВА,

кандидат психологічних наук, старший лаборант кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3374-3930>

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПАТРУЛЬНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Наведено модель професійно-правової ідентичності патрульних поліцейських. Доведено конгруентність процесів правової та професійної ідентифікації в ході професійного становлення правоохоронців.

Ключові слова: модель професійно-правової ідентичності, патрульні поліцейські, правова ідентичність, професійна ідентичність, правоохоронці.

Проблеми ідентичності особистості і суспільства є одними з найбільш обговорюваних сьогодні у вітчизняному соціально-гуманітарному просторі. Відсутність ідентичності в її різних видах заважає консолідації суспільства, перешкоджає проведенню реформ, не виключенням є реформування правоохоронної системи України. На основі узагальнення теоретичних та емпіричних досліджень професійно-правової ідентичності патрульних поліцейських нами було створено модель професійно-правової ідентичності правоохоронців.

Розроблена теоретична модель професійно-правової ідентичності правоохоронців базується на основі проведеного факторного аналізу, який довів конгруентність її правової та професійної складових, що є зрозумілим і логічним, адже взаємодія особистості і професії тут детермінована правовим полем, було встановлено, що професійно-правова ідентичність поліцейських виявляється результатом специфічного поєднання особистісної та правової ідентичності в професійній правовій реальності.

Застосування методу моделювання в наукових дослідженнях є одним з найпоширеніших способів виконання як теоретичних, так і практичних завдань. Сучасні дослідження з використанням методу моделювання наведено в роботах М. О. Маланчій, яка вважає побудову моделі важливим етапом дослідження професійної ідентичності [3]; М. О. Котелюх запропонував концептуальну модель професійної моралі працівника поліції [2]; Ю. Ковальчук розробив структурно-динамічну модель розвитку професійної Я-концепції офіцерів оперативно-розшукових підрозділів [1].